Вірші з тюремного зошита
(березень-квітень 1934)
Пісня
Прощай, мій краю дорогий!
Прощай, моя невільна воля!
У край далекий, край чужий
Жене мене лихая доля.

Я жменю рідної землі
Несу як спогад, як святиню.
Коли помру на чужині,
Візьму з собою в домовину.

Нехай заквітнить густо в маю
Могилу вбогу серед поля,
Нехай зросте в далекім краю
Висока, рідная тополя.

До сусіда по камері
Чую: завжди ти крокуєш.
Знаю. Нудьга тебе гризе,
То давай-но поговорим.
Ти знаєш азбуку Морзе?

Гаразд! Стук-стук-стук!
Кажи, як підказує сумління:
За що потрапив ти до рук
Держ – Політ – Управління?

Признайсь, не бійсь – я тут один.
Кажи: шкідник індустріальний
Чи, може, ти громадянин,
Того… не зовсім-то лояльний?

Говориш ні, то хто? Фашист?
Радянських кодексів порушник?
Чи правий лівий ухиліст?
Чи, може, мудрий ти дворушник?

Ну, шовініст-націонал,
Що вів політику подвійну:
Співав інтер-наці-онал,
А дбав за "неньку" самостійну?

Вгадав? Яку призначать кару?
Шовінізм нищиться дощенту,
В тюрмі посидиш років пару.
А ні – зашлють аж до Ташкенту.

"Ніч. Затихли зойки, муки..."
Ніч. Затихли зойки, муки.
Сон голубить ніжно очи.
Раптом ллються скорбні звуки...
Хто ж то грає серед ночі?

Скрипка стогне, тихо плаче,
Хто ж то сум свій виливає?
Смик пливе, шалено скаче,
Знову тихо завмирає...

Хто не спить? Кому на серце
Каменем упало горе?
Хто страждає, плаче, ниє,
Як у бурю стогне море?

Юність давню, образ милий,
Хто у згадках викликає?

Чи мистець в безсонні творчім
Пісню суму так складає?

Мовчки давлять сірі мури…
Звуки скрипки все лунають,
Серед ночі в мертвій тиші
Сум скорботний викликають…

"Сріблить місяць мури, ґрати…"
Сріблить місяць мури, ґрати,
Вже пора б лягати спати,
Та, мабуть, сон,
Що дрімав коло вікон,
Пішов кудись гуляти.
Хай гуляє – буду ждати
Та дивитись через ґрати.
Усе мовчить,
Тільки зірка маячить.
Вона не може спати.
Сестро мила, ясна зоре.
Кинь порожні ті простори,
Прилинь до ґрат.
Будем тихо розмовляти,
Аж поки сон не зборе.

"Конають дні…"
Конають дні…
Довгі, сірі, одноманітні.
Нудні…
Сьогодні, як учора, завтра,
Як сьогодні…
І так без кінця…
За моїми мурами широко
розляглося широке місто,
камінь, бетон і залізо

то там, то тут. У небо встромилися
високі чорні димарі з розпатланими
сизими чубами.
А там… далеко, далеко – за дахами й димарями
видно поле широке, без краю,
а над ним, як сіра ковдра, повисло небо.
Ревуть гудки, вигукують паровози,
гудуть авто, повітря розтинають літаки, але людей мені не видно.
Знаю: як комахи, вони густо запруджують вулиці, вокзали, вагони,
ударно працюють на фабриках і заводах, але мені їх не видно. Не
видно…
Сірий бетон та кам’яні громади
сховали їх у своїх глибоких пащах.
Дахи закрили вулиці, проулки, майдани.
Велике місто безлюдне, мертве, як пустеля.
Ні, як велике гробовище, з великими кам’яними надгробками.

"То не грім стугонить…"

То не грім стугонить
І не вихор шумить
У безкрайому полі.
То я мчусь на коні,
В блискавичнім вогні
Із неволі до волі.
Дикий кінь вороний,
Як той змій степовий,
Розпустив свою гриву.
І хутчій за орла
Він летить, як стріла,
Без угаву й уриву.
Летимо у той край,
Що здається за рай,
У країну свободи:
Де немає мечів,
Де нема палачів,

Де щасливі народи.
Через ріки і ліс
Мене кінь переніс.

Перескочили й море.
Та куди б не зайшли,
Ми усюди знайшли
Лише рабство та горе.
І мій кінь зупинивсь,
Навкруги подивився,
Землю б’є копитами:
– Що робить, що казать!
Чи ще далі скакать,
Чи лишатись рабами!
– Якщо бути рабом,
Краще смерть нам обом
Чи в пустелі, чи в полі.
Що нас жде – не минать,
Все одно – помирать.
Так помрем же на волі!
І помчався мій кінь,
Наче блискавки тінь,
Через гори і скелі —
Або волю знайти,
Або прахом лягти
У безлюдній пустелі.

Пісня в’язня
Ой, здобув я собі хату,
Хату на помості.
Прийди, прийди, милий тату,
Та до мене в гості.

Прийди, брате, прийди сестро,
І ти, рідна мати,

Буду радо дожидати
Та ще й шанувати.

Ой поставлю перед вами
Сирої водиці.
А на ґрати положу я
Шматок паляниці.

Пийте, їжте та гуляйте,
Тільки не огудьте.
Дрібком солі заїдайте
Та й здорові будьте!

Як ітимете додому,
Буду проводжати;
Через ґрати у віконце
Буду виглядати.

Поклоніться ви низенько
Сусідці близенькій,
Перекажіть моїй милій
Дівці молоденькій:

Як настане темна нічка,
Хай не виглядає.
Під явором у садочку
Хай не дожидає —

Як ті хмари громовії
Розійшлися різно,
Вже не зійдемося знову
Ні рано, ні пізно.

Пішло життя, життя наше
Різними шляхами,
Тільки згадка про кохання
Залишиться з нами.

Хай зустріне моя мила
Щасливую долю,
А я піду на страждання
У тяжку неволю.

Гуртова
Всіх забрала нас недоля
До цієї хати,
Порівняла нас неволя
Та залізні ґрати.
Будем торби лаштувати
В далеку дорогу.
Будем бруком маршувати
Та нога у ногу.
Набирають паровози
Гарячої пари.
Розійдемось, розвіємось,
Як ті чорні хмари.
Хто на південь, хто на північ,
А хто аж до сходу.
Будем їхати ночами
З ранку й до заходу,
А там далі пароплави,
Дехто на підводах,
А хто плавом на човниках
У Сибірських водах.
Той на вільне, той в концтабір
У лісах і горах.
Місця буде всім доволі,
У диких просторах.

Будем жити й працювати,
Виглядати долю,
Щоб нас знову повернули
На вільную волю.

Кленовий листок

Вирвав вихор лист кленовий
Та й приніс за ґрати.
– Дуже радий: я вітаю
І приймаю, брате!
Ти приніс мені із волі
Вісті про родину.
Розкажи отут в неволі
Про дочку й дружину.
Та… щодня, як зійде зоря,
Під клен сумувати,
Приходили нишком з горя
І дочка і мати…
Дочка руса, високая,
По коліна коси.
Мати з карими очима,
Що роняли роси.
Пожуряться, посумують,
Тихо заспівають.
Чи повернеться їх батько,
В зірок запитають.
Ну, і що ж їм ясні зорі,
Що відповідали!
Ясні зорі, засмутившись,
Таємно мовчали…
Так лети ж ти, лист кленовий,
З вітрами на волю,
Розкажи моїй родині
Та про мою долю.
Скажеш: кряче чорний ворон,

Щось недобре чує…
В полі дикім все літає,
Неволю віщує…